

(Мазкур ҳужжат рус тилида қабул қилинган ва ўзбек тилига таржима қилинган. Рус ва ўзбек тилларидаги матнлар ўртасида номуносиблик юзага келган тақдирда ҳужжатнинг рус тилидаги таҳриридан фойдаланилади.)

*“ЎзРТХБ” АЖ Кузатув кенгашининг
27.10.2023 йилдаги баённомасига 5-илова*

**“Ўзбекистон республика товар-хом ашё
Биржаси” акциядорлик жамияти
Кузатув Кенгашининг
2023 йил 27 октябдаги қарори билан
“ТАСДИҚЛАНГАН”**

**“ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА ТОВАР-ХОМ АШЁ
БИРЖАСИ” АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИНИНГ
ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИ ҲАҚИДА НИЗОМИ
(янги таҳрирда)**

Тошкент – 2023

Мундарижа

1.	Умумий қоидалар	2
2.	Ички аудит хизматининг асосий вазифалари ва функциялари	2
3.	Ички аудит хизматининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари	3
4.	Ички аудит хизматини шакллантириш ва унинг ишини ташкил этиш ..	4
5.	Ички аудит хизматининг мустақиллиги	5
6.	Ички аудитни ўтказишга ва унинг натижалари бўйича ҳисоботни тузишга қўйиладиган талаблар	5
7.	Ички аудит хизматининг жавобгарлиги	7
	Илова	8

1. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1.1. Мазкур Низом Ўзбекистон Республикасининг 06.05.2014 йилдаги ЎРҚ-370 “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунига, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 27.09.2006 й. №ПҚ-475-сонли “Қимматли қоғозлар бозорини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 16.10.2006 йилдаги “Устав фондида давлат улуши бўлган корхоналарнинг самарали бошқаришини ва давлат мулкнинг зарур даражада ҳисобга олинишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида” 215-сон қарорига, “Ўзбекистон республика товар-хонашў биржаси” (бундан кейинги ўринларда “ЎзРТХБ”АЖ) акциядорлик жамияти Устави ва Корпоратив бошқарув кодексига (Акциядорлик жамиятлари фаолияти самарадорлигини ошириш ва корпоратив бошқарув тизимини такомиллаштириш бўйича комиссиянинг 31.12.2015 й. 9-сон йиғилиш баёни билан тасдиқланган) мувофиқ ишлаб чиқилган ва “ЎзРТХБ” АЖ ички аудит хизматини ташкил этиш ва фаолияти тартибини белгилайди.

1.2. Ушбу Низомда қуйидаги тушунчалар қўлланилади: ички аудит - корхонанинг таркибий бўлими фаолияти (ички аудит хизмати) бўлиб, корхона ижро этувчи ва бошқарув органи ҳамда таркибий бўлинмалари ишини Ўзбекистон Республикаси қонунларига, таъсис ҳужжатлари ва ички меъёрий ҳужжатлар талабларига мувофиқлигини текшириш ва мониторинг юритиш орқали баҳолаш, бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларда маълумотларнинг тўлиқ ақс этирилиши ва ишончлилигини таъминлаш, хўжалик операцияларини амалга оширишнинг белгиланган тартибига риоя қилинишини, активларнинг сақланиши, шунингдек корпоратив бошқарув тамойиллари ўтказиш учун белгиланган принципларнинг жорий этилишини таъминлаш ички аудит хизмати – мазкур Низом талаблари асосида корхонанинг Кузатув кенгаши қарори билан ташкил этилган ҳамда ички аудитни амалга оширувчи корхонанинг таркибий бўлинмаси.

2. ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАЛАРИ ВА ФУНКЦИЯЛАРИ

2.1. Ички аудит хизматининг асосий вазифалари: Кузатув Кенгашини ишончли ахборот билан таъминлаш ва ички аудит натижалари асосида корхона фаолиятини такомиллаштириш бўйича таклифлар тайёрлаш;

корхона бошқарув органларига ички аудит жараёнида аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан зудлик билан тавсиялар бериш ва уларни бартараф этилишини назорат қилиш.

2.2. Ички аудит хизматининг асосий функциялари:

ушбу Низомнинг 6.1-бандида кўрсатилган йўналишларга кўра корхона Кузатув Кенгаши томонидан тасдиқланган йиллик режага мувофиқ тегишли текширувлар ўтказиш орқали, шунингдек контрагентлар билан операциялар бўйича ички аудитни (чораклик ва ҳисобот йили яқунлари асосида) амалга ошириш;

тузиладиган ҳўжалик шартномаларини қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқлиги юзасидан экспертизадан ўтказиш;

корхонанинг таркибий бўлинмаларига бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларни юритиш бўйича услубий ёрдам кўрсатиш, уларга молия, солиқ, банк ва бошқа соҳадаги қонунчилик ҳужжатлари бўйича маслаҳатлар бериш;

техник спецификацияларни ишлаб чиқишда, ташқи аудиторлик ташкилотларининг таклифларини баҳолашда, шунингдек аудиторлик текширувини ўтказиш учун ташқи аудиторлик ташкилотини танлаш бўйича тавсиялар тайёрлашда корхона Кузатув Кенгашига кўмаклашиш;

“ЎзРТХБ” АЖ ижроия органи билан аффилиланган шахслар ўртасида тузилган битимларни ўрганиш.

3. ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

3.1. Ички аудит хизмати қуйидаги ҳуқуқларга эга:

корхона ҳужжатларини (бўйруқлар, раҳбар фармойишлари, бошқарув органлари қарорлари, ҳисоб-китоб ҳужжатлари, зарурий ҳужжатларнинг тасдиқланган нусхалари ва бошқа ҳужжатларни) олиш, ички аудит давомида келиб чиқадиган масалалар бўйича корхонанинг мансабдор ва масъул шахсларидан оғзаки ва ёзма тушунтиришлар олиш;

ички аудит ўтказишда ёрдам бериш учун корхонанинг тегишли мутахассисларини жалб қилиш.

3.2. Ички аудит хизматининг мажбуриятларига қуйидагилар киреди:

ички аудитни амалга оширишда ушбу Низом ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар талабларига риоя қилиш;

ушбу Низомнинг 6.2-6.7 бандларида белгиланган талабларга мувофиқ ҳисоботлар тайёрлаш;

молиявий ва статистик ҳисобот кўрсаткичларининг ишончилигини текшириш;

ички аудит давомида олинган маълумотларнинг махфийлигини таъминлаш; корхонага унинг мансабдор шахслари ва бошқа ходимлари томонидан зарар етказилганлиги ҳақида далолат берувчи фактлар аниқланган тақдирда, дарҳол бу ҳақда корхона Кузатув кенгашига ҳисобот беради ва аудиторлик ҳисоботига тегишли ёзувни киритади;

қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда ва тартибда активларни инвентаризациядан ўтказишда иштирок этиш ҳамда назорат қилиш.

“ЎзРТХБ” АЖ Ички аудит хизмати ички назоратни, шу жумладан устав капиталининг 50% дан ортиғи “ЎзРТХБ” АЖга тегишли бўлган юридик шахслар билан ўтказилган операциялар бўйича назоратни амалга оширади.

Биржанинг коррупцияга қарши сиёсатига мувофиқ ўз расмий вазифаларини ва ваколатларини бажараётганда Ички аудит хизмати ходимлари коррупция жиноятларини (пул, қимматли қоғозлар, бошқа мол-мулк, шу жумладан, мулк ёки мулкрий ҳуқуқлар, ишлар

ёки хизматлар, ўз манфаатлари учун ёки бошқа шахсларнинг манфаати учун ёки фойда олиш, бошқа ноқонуний мақсадларга эришиш учун) содир этмасликлари лозим, шу жумладан:

- пора таклиф қилмаслик, пора ваъда қилмаслик ёки пора бермаслик;
- пора таъма қилмаслик, пора олишга рози бўлмаслик ва пора олмаслик;
- порахўрликда воситачилик қилмаслик;
- ўз ваколатларини суиистеъмом қилмаслик;
- ўз хизмат мавқеидан “ЎзРТХБ” АЖнинг қонуний манфаатларига зид бўлган ҳолатларда ёки бошқа ноқонуний ҳолатларда фойдаланмаслик. Ички аудит хизмати қонун ҳужжатларига ва “ЎзРТХБ” АЖ нинг таъсис ҳужжатларига ва маҳаллий ҳужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятларга ҳам эга бўлиши мумкин.

4. ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ВА УНИНГ ИШИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

4.1. Ички аудит хизмати Кузатув кенгашининг қарори билан ички аудит хизмати раҳбари ва ходимларини тайинлаш орқали шакллантирилади.

4.2. “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув кенгаши қарорига мувофиқ ички аудит хизмати ходимлари (шу жумладан раҳбари) танлов асосида тайинланиши мумкин.

4.3. Ички аудит хизмати ходимлари бухгалтерия ҳисоби, аудит, молиявий ёки солиқ назорати соҳасида камида икки йиллик (шу жумладан ўриндошлик асосида) амалий тажрибага эга бўлиши ва қуйидаги талаблардан бирига жавоб бериши керак:

ички аудитор сертификатига эга бўлиши;

Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртларида ёки хорижий давлат таълим муассасаларида олинган ва Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ Ўзбекистон Республикасидаги таълимга тенг деб эътироф этилган олий иқтисодий маълумотга эга бўлиши.

4.4. Ички аудит хизмати ходимлари сони ички аудитнинг мақсад ва вазифаларига самарали эришиш учун етарли бўлиши лозим бўлиб, “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув кенгаши томонидан камида иккита сертификатланган аудиторлар деб белгиланади.

4.5. Ички аудит хизмати ходимлари сони иккита сертификатланган ички аудитордан, шу жумладан, раҳбар-аудитор ва аудитордан иборат.

4.6. Кузатув кенгаши раҳбар ва ички аудит хизмати ходимининг номзодини тасдиқлагач, улар билан тегишли лавозимдаги вазифаларни бажаришлари бўйича шартнома тузилади. Шартнома муддати Кузатув кенгаши томонидан белгиланади ёки уни узайтириш ёки бекор қилиш мумкинлиги тўғрисидаги йиллик қарор билан бир йил муддатга тузилади. “ЎзРТХБ” АЖ номидан тузилган шартнома Кузатув кенгаши раиси ёки Кузатув кенгаши ваколат берган шахс томонидан имзоланади.

Шартномани узайтириш (ёки бекор қилиш) тўғрисидаги қарорлар “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув Кенгаши томонидан ички аудит хизмати ходимларини аттестациядан ўтказиш натижалари асосида қабул қилинади. Ички аудит хизмати ходимлари “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув Кенгаши томонидан йиллик аттестациядан ўтказилади.

Шу билан бирга, тегишли лицензияга эга бўлган таълим муассасаларида ҳар йилги малака оширишдан ўтмаган ходимларни аттестациядан ўтишга йўл қўйилмайди.

Ички аудит хизмати ходимларини (шу жумладан раҳбарини) аттестациядан ўтказиш Кузатув кенгаши раиси/аъзоси томонидан ушбу Низомга иловага мувофиқ

сертификатлаштириш варақаси бажарилиши билан амалга оширилади. Кузатув кенгаши раиси “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув кенгаши аъзоларидан бирига ички аудит хизмати ходимини аттестациядан ўтказиш ваколатини топширишга ҳақли. Ички аудит хизмати ходимини аттестациядан ўтказиш ваколати делегацияси ҳар қандай ёзма шаклда амалга оширилади.

Сертификатлаштириш натижалари Кузатув кенгашининг қарори билан тасдиқланади.

4.7. Тарафларнинг келишувига кўра, шартнома доимий асосда, қисман ёки фуқаролик асосида тузилиши мумкин.

4.8. Ички аудит хизмати раҳбари ва унинг ходимини ўз лавозимидан озод этиш “ЎзРТХБ” АЖ Кузатув Кенгашининг қарори билан амалга оширилади.

Кузатув Кенгаши ички аудит хизмати раҳбари ва унинг ходимлари билан шартнома шартларини бузган тақдирда, шунингдек, аудиторлик ташкилотлари ёки назорат органлари фаолияти билан боғлиқ камчиликларни аниқласа, шартномани муддатидан олдин бекор қилиш (тугатиш) ҳуқуқига эга. Шу билан бирга, бошқа шахсларни тайинлаш масаласи шу мажлисда ҳал этилиши ёки Кузатув кенгашининг навбатдаги йиғилишида кўриб чиқиш учун қолдирилиши мумкин.

4.9. Ички аудит хизматига ички аудитор гувоҳномасига эга бўлган раҳбари раҳбарлик қилади.

Ҳар йили ички аудит хизмати раҳбари ички аудит хизмати учун йиллик харажатлар сметасини тайёрлайди ва тасдиқлаш учун корхона Кузатув кенгашига тақдим этади.

5. ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИ

5.1. Ички аудит хизмати мустақиллигининг асосий шартлари қуйидагилардир: ички аудит хизмати раҳбари ва унинг ходимларини ўз лавозимларига тайинлаш ва лавозимидан озод этиш, уларнинг иш ҳақи ва бошқа тўловлари корхона Кузатув кенгаши қарорлари билан белгиланаши; бевосита Кузатув кенгашига бўйсунуши.

6. ИЧКИ АУДИТНИ ЎТКАЗИШГА ВА УНИНГ НАТИЖАЛАРИ БЎЙИЧА ҲИСОБОТИНИ ТУЗИШГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

6.1. Ички аудит фақат Ички аудит хизмати ходимлари томонидан қуйидагилар бўйича аудит ва мониторинг ўтказиш орқали амалга оширилади:

тасдиқланган бизнес-режанинг бажарилиши;
корпоратив бошқарув тамойилларига риоя қилиш;
бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот ҳолати;
солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаш ва тўлашнинг тўғрилиги;
молия-хўжалик фаолиятини амалга оширишда қонун ҳужжатларига риоя этилиши;
активлар ҳолати;
ички назорат ҳолати.

Кузатув кенгаши корхона фаолияти соҳасидан келиб чиққан ҳолда қонун ҳужжатларига мувофиқ аудиторлик текширувларини ўтказиш учун бошқа йўналишларни белгилаши мумкин.

6.2. Ўтказилган текширишлар натижаларига кўра, уларни бевосита ўтказган ходим (ходимлар) томонидан имзоланган тегишли ҳисоботлар тузилади:

Шу билан бирга:

а) бизнес-режанинг бажарилишини текшириш натижалари тўғрисидаги ҳисобот қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

уни амалга оширишнинг миқдорий ва сифат кўрсаткичлари таҳлили;

унинг ижроси таъминланмаган тақдирда айбдор мансабдор шахсларни кўрсатган ҳолда, аниқланган сабабларнинг тавсифи;

б) корпоратив бошқарув тамойилларига риоя қилиш аудити натижалари тўғрисидаги ҳисоботга қуйидагилар киритилиши лозим:

корхона бошқарув органлари томонидан қабул қилинадиган қарорларнинг самарадорлигини таҳлил қилиш, унинг иштирокчиларининг қонуний манфаатларига риоя қилиш;

корпоратив бошқарув соҳасидаги қонун ҳужжатларини бузганлик тўғрисидаги фактлар тавсифи (таъсис ҳужжатларига риоя қилиш, корхона бошқарув органларининг умумий йиғилишлари ва мажлисларини ўтказиш, дивидендларни кирим қилиш ва ўз вақтида тўлашнинг тўғрилиги ва бошқалар);

в) корхонанинг бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларини текшириш натижалари тўғрисидаги ҳисоботга қуйидагилар кириши керак:

белгиланган бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот тартибларига риоя этилишини баҳолаш;

белгиланган бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот тартиб-таомилларининг аниқланган бузилишлари тавсифи;

г) солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаш ва тўлашнинг тўғрилигини текшириш натижалари тўғрисидаги ҳисоботга қуйидагилар киритилсин:

тузилган ва тегишли органларга тақдим этилган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ҳисоб-китобларининг тўғрилигини баҳолаш;

солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг белгиланган тартиби бузилганлиги, солиқ базасини аниқлашда четга чиқишлар фактларининг тавсифи;

д) корхонанинг молиявий-хўжалик операцияларини амалга оширишдаги қонун ҳужжатларига мувофиқлигини текшириш натижалари тўғрисидаги ҳисоботга қуйидагилар киритилади:

корхона томонидан амалга оширилаётган молиявий хўжалик операцияларининг қонун ҳужжатларига мувофиқлигини баҳолаш;

ички аудит давомида қонунчиликка номувофиқ деб топилган ва корхона томонидан амалга оширилган молия-хўжалик операцияларининг тавсифи;

е) ички назорат текшируви натижалари тўғрисидаги ҳисоботда қуйидагилар бўлиши керак:

ички назорат тизимининг тавсифи ва унинг фаолиятидаги камчиликлар тавсифи;

корхона таркибий бўлинмаларидаги ижро интизоми, муайян ходимлар ишидаги мавжуд камчиликлар тўғрисидаги маълумотлар.

ж) аффилиланган шахслар билан битимлар ёки йирик битимларни қонун ҳужжатлари ва "ЎзРТХБ" АЖ ички меъёрий ҳужжатларига мувофиқлиги юзасидан ўрганиш натижалари бўйича ҳисобот (агар мавжуд бўлса).

Активларни текшириш натижалари активларни инвентаризация қилишга асосланган бўлиши ва уларнинг ҳаракати, ҳақиқатдан мавжудлиги ва хавфсизлиги ҳақидаги маълумотларни ўз ичига олиши керак.

Шунингдек, ўтказилган текширишлар бўйича барча ҳисоботларда корхона ижроия органи ва унинг таркибий бўлинмалари фаолиятига берилган баҳони, аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича тавсияларни ҳамда тасдиқловчи ҳужжатларнинг тўлиқ тўпламини ўз ичига олган хулоса қисми бўлиши керак.

6.3. Ички аудит натижалари асосида, ушбу Низомнинг 6.1 ва 6.2 бандларига мувофиқ ички аудит хизмати раҳбари томонидан имзоланган якуний ҳисобот тузилади.

6.4. Якуний ҳисобот қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

таҳлилий қисм;

якуний қисм;

тасдиқловчи ҳужжатларнинг тўлиқ жамланмаси.

6.5. Якуний ҳисоботнинг таҳлилий қисмига ушбу Ички аудит хизмати ходимлари томонидан ушбу Низомнинг 6.1 ва 6.2-бандларга мувофиқ ўтказилган аудит натижалари бўйича умумий маълумотлар киритилиши лозим.

6.6. Ҳисоботнинг хулоса қисми қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

корхона ижроия органи ва таркибий бўлинмалари фаолиятини ҳамда унинг ликвидлигини умумий баҳолаш;

аниқланган камчиликлар, ҳуқуқбузарликларни бартараф этиш бўйича ички аудит хизмати тавсиялари, шунингдек, корхона молия-хўжалик фаолияти самарадорлигини ошириш, корпоратив бошқарувни такомиллаштириш бўйича умумлаштирилган таклифлар.

6.7. Якуний ҳисобот ички аудит тугагандан сўнг 10 кун ичида тайёрланиши керак.

6.8. Якуний ҳисоботлар уни кўриб чиқиш ва кейинги тасдиқлаш учун корхона Кузатув кенгашига бевосита тақдим этилиши лозим. Тасдиқланган ҳисоботларнинг нусхалари корхона ижроия органига тақдим этилиши лозим.

6.9. Корхона ижроия органи ички аудит натижасида аниқланган камчиликларни бартараф этиш чораларини кўриши шарт.

6.10. Ички аудит хизмати аудит давомида аниқланган камчиликларни бартараф этиш, шунингдек, умуман "ЎзРТХБ" АЖ молия-хўжалик фаолияти самарадорлигини ошириш бўйича чора-тадбирларнинг ўз вақтида ва тўғри бажарилиши устидан назорат ўрнатиши лозим. Натижалар асосида ички аудит хизмати тегишли маълумотларни чораклик ҳисоботларда кўрсатади.

7. ИЧКИ АУДИТ ХИЗМАТИНИНГ ЖАВОБГАРЛИГИ

7.1. Ички аудит хизмати ходимлари қуйидагиларга жавобгар бўладилар:

ўтказилган текширувлар натижаларини хато кўрсатиш;

уларга тақдим этилган ёки хизмат вазифаларини бажариш билан боғлиқ равишда уларга маълум бўлган ва «ЎзРТХБ» АЖнинг тижорат сирини ташкил этувчи ахборотнинг махфийлигига риоя қилмаслик;

олинган ҳужжатларнинг хавфсизлиги ва қайтарилишини таъминлашга.

7.2. Ички аудит хизмати аудит давомида аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича кўрилаётган чора-тадбирларни баҳолаш ва корхонанинг молиявий-хўжалик фаолияти самарадорлигини ошириш учун жавоб беради.

7.3. Корхона Кузатув кенгаши ҳар чоракда ички аудит хизматининг аудиторлик текширувлари натижалари тўғрисидаги ҳисоботини тинглайди аниқланган камчиликларни бартараф этиш ва корхона молиявий хўжалик фаолияти самарадорлигини ошириш чоратадбирларини қабул қилади.